

DE EERSTE KEER DAT ik je zag was de wereld grijs, jij was oker. Je stond de krant te lezen in de metalen zee van het station van Leuven. Het ochtendgrijs dat het einde van de zomer aankondigde, omarmde alles en iedereen. Het vormde samen met de grijze plaveien, de metalen bankjes en de futuristische dakconstructie een allesomvattende mist die de in grijstinten gehulde pendelaars opslokte. Alles en iedereen, behalve jij. Jij stond in je eeuwige bruintinten als een baken op het perron. Je ving als enige het ochtendlicht. Je was het lichtpunt aan het einde, aan het einde van dit perron, aan het einde van de zorgeloze zomer, aan het einde van de onbezonnenheid, aan het einde van mijn leven tot op dat punt. Zou ik je gezien hebben? Zou ik omgekeken hebben naar die bruine pilaar, naar die ene verstekeling, als ik niet uitdrukkelijk op jou gewezen werd? We zullen het nooit weten. Maar ik zag je, en ik heb je nooit meer kunnen on-zien, of ontzien...

‘Kijk,’ zei Rutger. En ik keek.

Rutger was mijn vader, mijn moeder, maar eigenlijk gewoon mijn broer, mijn Rutger. Hij effende het pad. Hij loodste me met twee jaar voorsprong door mijn jeugd, door mijn apenjaren, slingerend aan de lianen die hij al had klaargehangen, stampend tegen de schenen die hij al had bezeerd, schoppend tegen reeds door hem geandaliseerde heilige huisjes. Met zijn beschermingsdrang, met zijn rol als het eerste deel van de koningswens, ontnam hij mij

elke kans op het verkennen van onontgonnen gebied, want ook jou vond hij al eerste. Ik drentelde slechts achterop, wederom, me al bewust van je significantie. Misschien zat daar de fout.

‘Dat is Wannes Hasse,’ zei Rutger.

De intercity naar Brussel daverde binnen op het aangrenzende spoor, je haren wapperden in de wind, als de vacht van een natte hond die zich na een wandeling droogschudt en zo kwam het dat je voor mij altijd een ‘Hasse’ zal zijn. Niet omdat ik meedoe aan het mannelijke en dorpse gebruik om elkaar aan te spreken met de achternaam, wel omdat ik je voornaam toen niet hoorde en omdat ik Hasse een mooie naam vond voor een hond met een okerkleurige pels.

Rutger vertelde me dat je zijn kotgenoot was geweest, hij benoemde je niet als vriend, iets waar ik dagenlang mijn hoofd over gebroken heb. Zo vergrootte hij het mysterie dat jij was en bent, het mysterie dat hij altijd zal blijven. Want hoewel hij elk van mijn stappen nauwgezet in het oog hield, tastte ik in het duister naar de bochten en versperringen, de omleidingen en de verbrande bruggen op zijn parcours. Hij keek in het leven vaak achterom, ik volgde slechts zijn spoor. Hij gaf me nog een korte, eerder zakelijke biografie van jou en zo kwam ik te weten dat je zou gaan behoren tot mijn vast ochtendritueel. Ik zou elke morgen met jou de dag tegemoet gaan, volledig ontwaken op het traject Leuven-Hasselt. Rutger zou ons elke ochtend in Diest verlaten en ik zou, alleen als mezelf en niet als protegee, onze minuten mee vullen, onze rit samen richting geven. En zo miste Rutger alles, hoe we de getuigen waren van het leven van de gezinnen langs het spoor, hoe we de cyclus aanschouwden van de seizoenen, de opkomst en de neergang, de bloei en het verval, hoe we

de man aan het raam tussen Diest en Schulen zagen oud worden en aftakelen, langzaam maar zeker tot hij op een dag verdween, hoe we dat in de loop van de jaren ook bij mekaar zouden zien. Rutger miste die kiem die gesmoord had moeten worden.

Vanaf het moment dat Rutger ons verliet om zijn dag te vullen met een kantoorbaantje dat hem nooit dreigde af te leiden van de grote dromen die zijn gedachten bevolkten, dook je aanvankelijk keer op keer weg in je krant. Het geanimeerde gesprek van enkele minuten ervoor zakte, wegens gebrek aan een vaardige moderator, in als een drilpuddinkje. Je verdiepte je in de zaken die ertoe deden, ik beperkte me tot de items op de voorpagina van je krant. Soms ving ik je blik en bleef je stijf doorkijken. Ik denk dat je niet wou toegeven aan het oogcontact, aan mijn gesmeek om de loodzware stilte te doorbreken. Ik denk dat je me niet tegemoet wou komen. *Ik snap perfect dat er van hem gehouden wordt*, dacht ik. Het gedicht van Gorter, het lievelingsgedicht van papa dat hij me uit het hoofd liet leren, baande zich een weg in mijn gedachten en vormde, samen met het gedreun van de trein, een perfecte cadans. Ik vond je zo lief en zo licht en enkele weken later besepte ik dat ik van je hield. Ik bleef wekenlang door het raam turen. Het landschap rondom Schulen heeft voor mij nog weinig geheimen. Het prachtige gebied vormde het canvas waarop jouw gezicht in de reflectie verscheen. Ik bestudeerde elke millimeter. Ik zag je serieus naar je krant kijken, de rimpels in je voorhoofd verraadden dat het om serieuze zaken moest gaan, en mijn blik bleef hangen op dat toefje grijs haar dat net boven je oor het donkerbruin ontsierde. Het leek of het pas verschenen was toen de ernst van een nieuwsfeit je kopzorgen had bezorgd. Het zijn de afwijkingen van de norm die een mens nog mooier maken. *Poliosis circumscripta* maakte jou uniek. Ik weet nog dat ik een soort van gegiechel uitstootte terwijl ik dat dacht en ik ving

je ogen in de weerspiegeling. Voor het eerst leken de blauwe poelen te glimlachen. Ik volgde die aanwijzing en je knipoogde. Ik probeerde snel een excuus te verzinnen.

‘Kijk die koterijen,’ zei ik.

‘Koterieën,’ zei je.

‘Koterijen,’ zei ik, hoewel ik me bewust was van het zondigen tegen de uitspraakregels van ons heilige dialect.

‘Ach zo, koterijen, aan het dwepen met Verhulst?’

‘Altijd,’ zei ik en ik wist dat we mekaar begrepen.

Met een grijns, alsof je geweten had dat ik niet in gebreke zou blijven toen het eerste en meteen ook beslissende moest gegeven worden, richtte je je weer tot het nieuws van de dag.

Door deze langverwachte maar hoogdrempelige breuk van het poolijs vond ik meer en meer de moed om een gesprek op te starten. Meestal vroeg ik iets over de voorpagina van de krant. Ik dacht dat dit het minst vreemd zou overkomen omdat je dan iets neutraals over het nieuws kon zeggen, zonder dat je het gevoel kreeg dat ik rondneusde in je privéleven, maar achteraf gezien was het misschien nog meer bevreemdend te moeten constateren dat ik zonder schaamte je krant meelas.

Tijdens onze eerste maanden als obligatoire reisgezellen, als toevallige kennissen, hielden onze gesprekken halt bij het station van Hasselt en je marcheerde dan met rasse schreden richting het cultureel centrum waar je verantwoordelijk was voor enkele vage projecten. Gaandeweg reisden onze gesprekken voorbij de stationsbuurt. Ze werden persoonlijker en kregen soms, al dan niet toevallig of per ongeluk, een hint van diepgang, maar misschien was dat alleen zo in mijn beleving, misschien leek het alleen zo omdat ik het zo graag wou. Hoewel ik door onze dagelijkse debatten over onze visies op de wereld vrij snel je politieke voorkeur kon ach-

terhalen en hier en daar toch een duidelijke glimp kon opvangen van de funderingen van je waardenpatroon, bleef je emotioneel neutraal, een Zwitserland. Wat wilde je van het leven? Wat waren je kleine pleziertjes, wat stond voor jou gelijk aan het prille en kortstondige moment van puur geluk dat ik kon ervaren wanneer ik met een mes een eerste steek mocht toebrengen aan het onge-repte oppervlak van een pot choco? Wat waren je ergernissen? Je lichtte hier en daar een tip van de sluier op tijdens onze wandeling die iets tussen een halve en een hele kilometer besloeg en eindigde op een straathoek waar onze wegen dagelijks scheidden. Je stapte dan rechtdoor, ik sloeg af naar de middelbare school waar ik pubers liet geloven dat ik wist hoe de wereld in elkaar zat.

Al was het met kleine stapjes, met mondjesmaat zoals ze soms zeggen, toch werd je langzaam een mens in plaats van een personage of een figurant in mijn leven. Rutger zou zeggen dat je rol van vlak naar vol gegaan was. Of was het rond? De eerste keer dat je naar me glimlachte, zonder dat het raam van de trein er voor iets tussen zat, vertelde je me dat je uit een groot gezin kwam. Je was de middelste van vijf jongens.

‘Later,’ zei je lachend, ‘wil ik dat minstens evenaren.’

‘Een basketbalploeg, misschien wil je liever een volleybalploeg?’

‘Volleybal is voor hautaine, schriële mannetjes, liever een echte sport.’

Ik vroeg wat je een echte sport vond.

‘Voetbal,’ zei je en ik verbaasde me erover dat je toch een modale kant had.

‘Dat wordt hard werken,’ zei ik en bloosde omdat ik me afvroeg of ik iets semipornografisch gezegd had. Je glimlach vertelde me dat ik dat ook effectief gedaan had. Je zei dat je bij de scouts was geweest. Ik ben nooit bij de scouts geweest. Ik heb nooit bij de scouts willen zijn. Misschien kwam dat door het beeld

dat mama me opgedrongen had toen ik vertelde dat er meisjes van mijn klas eens een kijkje gingen nemen. Ze duwde haar visie in mijn hoofd nog voor ik zelf de kans had mijn eigen verwachting vorm te geven. Bij het woord ‘scouts’ dat uit jouw mond rolde zag ik ongewassen, zwetende woestelingen die in vlekkerige beige uniformen zelf toiletten construeerden. Ze groeven grote gaten in de grond, zetten er een afgedankte pot op – waarschijnlijk hadden ze die ergens gevonden – en plaatsten er een bruin tentje over om de troon aan het oog te onttrekken. Vervolgens ploeterden ze door de modder, kropen ze door het stof om daarna hun kop eerst in water en daarna in bloem onder te dompelen, op zoek naar een al afgelebberte Napoleonbol. Als beloning kregen ze dan een totemnaam, die een iets meer gesofisticeerde medemens als een scheldnaam in de oren klonk. Die negatieve connotatie werd dan opgevijseld door er een lyrisch verhaaltje rond te breien en de herdoopte leek uit dat alles een soort van vreugde te putten, vreemd genoeg.

‘En heb je een totennaam?’ vroeg ik, omdat dat de mooiste vraag was die ik aan een scout kon stellen, althans, volgens mijn assumptie.

‘Lui aard,’ zei je, schijnbaar trots.

‘Waarom?’ ging ik verder volgens het verplichte stramien. Je rechtte je rug en er kwam iets plechtigs over je.

‘Een lui aard is slim, tactisch, zelfredzaam en solitair.’ Je sloot af met een kuchje, was dat geveinsde zelfrelativering? Ik had je nooit als een solitair iemand gezien. En ik moet mezelf laten geloven dat je niet tactisch bent, want zou je dat toch blijken, dan verlies ik naast mijn hart ook mijn verstand.

Hoe dan ook, er ontstond een verstandhouding. We wisselden blikken wanneer Rutger het eerste deel van de rit, net als de aandacht van de hele coupé, naar zich toe probeerde te trekken, vaak

met succes. We aanhoorden zijn betogen over zijn ongeschreven romans, zijn onversierde vrouwen, zijn onbevredigde verlangens, zijn roeping als regisseur. Het minste wat we konden doen was hem, de onnavolgbare fantast, hier toch zijn podium geven. Wanneer hij de coupé verliet, lachte je vaak zuchtend. Ik beantwoordde dat met het draaien van mijn ogen. Hier werd ik voor het eerst kwaad op je. Ik volgde jouw spoor in plaats van het zijne. Nog nooit had ik zijn dromen in twijfel getrokken. Ik maakte me los van je blik en tuurde naar buiten. Ik zag Rutger resoluut van de trein springen, hij gleed uit, herstelde zich en keek rond om na te gaan wie hem had zien stuntelen. Ik zag hem nu behoedzamer over het perron schuiven, een uitgestrekte vlakke van iets wat ooit sneeuw was maar zijn onschuld allang had verloren. Het zachte en aandoenlijke was nu iets ijzigs en hards, iets verraderlijks voor wie naïef bleek te zijn. Rutger trok een spoor dat ik niet meer zou volgen, want jij was er nu, jij zou mijn gids zijn tot de straathoek waar we elke dag afscheid namen. Toen we in Hasselt aankwamen ging je voorop, zoals altijd. Ik klemde me vast aan de handvaten langs de treindeur en stak voorzichtig één voet vooruit, als iemand die met één teen de temperatuur van het kouwelijk aandoende zwembad wil testen. Je zag mijn onzeker geschuifel, bang om naast mijn kalmte ook nog mijn eigenwaarde te verliezen. Het leek alsof je aarzelde. Nooit zou je me aangeraakt hebben maar je leek in een innerlijke strijd te verkeren, hoeveel afstand moest je van me nemen? Je stapte enkele meters voor me uit en hield dan halt, keek achterom, wachtte tot ik bijna bij je was en vertrok weer. Zo ging onze tocht verder, al had het eerder iets van een achtervolging. Om de twintig meter stond je te wachten als een reddingsboei die ik nooit zou bereiken, als een fata morgana. Ik heb nooit kunnen ontcijferen wat je gelaatsuitdrukking betekende, het was een vage mix van tegenstrijdigheden, iets wat ik vaak bij je lees. Was je geërgerd omdat ik zo

traag vorderde? Was je gecharmeerd door mijn infantiele trekken? Of was je geërgerd omdat je gecharmeerd was? Deze tocht door de sneeuw zou ons typeren. Jij, voor altijd mijn tantaluskwelling.

Door een voor mij onbekende reden veranderden je werkuren. Ik heb er nachtenlang over gepiekerd, over wat die reden kon zijn geweest. Wou je ze me opzettelijk onthouden of was je van mening dat het mijn zaken niet waren?

‘Wel,’ zei je plechtig op een maandagochtend, ‘het kan zijn dat we samen op de trein naar huis zitten, het kan zijn van niet, maar je mag niet op me wachten.’

Er zat zoveel in die ene zin, veel te veel voor mij om te verwerken. Dus ik gaf geen reactie, buiten dan een bedeesde knik zoals een kleuter dat zou doen wanneer hij afgezet wordt voor de zwembles en onder de stortvloed van emoties wegens de toenemende extase nog een laatste resem instructies van zijn vader moet aanhoren. Maar in tegenstelling tot de kleuter zou ik deze instructie in mijn hoofd herhalen, analyseren, vervormen, opnieuw afspelen en vergeten wat je nu echt had gezegd.

Je was me al totaal kwijt bij de ‘we samen’, voor de eerste keer waren jij en ik een wij geworden. Ik draaide de woorden rond en rond, tot ik ze zelf kon proeven. Wij. Maar tegelijkertijd mocht ik niet op je wachten. Het is niet zo dat je zei dat ik niet hoefde te wachten, neen, je verbood het me, je liet me geen keuze. Dat zorgde voor heel wat verwarring, voor chaos in mijn hoofd. De mogelijkheid om op de weg naar het station op de straathoek te staan dralen en daar mijn sigaret te roken in plaats van op het perron, omgeven door uitgeputte en grijze vreemdelingen, werd me zo ontnomen. De semantiek zorgde ervoor dat er in mij een neurose groeide. Elke dag zou ik vol spanning onze ontmoeting op de terugweg anticiperen. Als we samen de straathoek bereikten, zag ik daar een voorbestemdheid in, als we dat niet deden ook.